

Noodzaak van psychologische zorg in palliatieve zorg

Mecheline van der Linden
Afdeling medische oncologie
VU medisch centrum 2008

Not Just a Patient

Palliatieve zorg -definitie WHO-

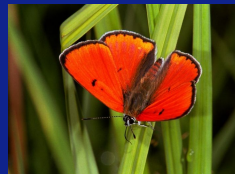
Gericht op de verbetering van de kwaliteit van leven van patiënten en families die te maken hebben met de problemen rond een levensbedreigende ziekte;

- Voorkomt en verzacht het lijden door middel van
  - vroege onderkenning
  - uitstekende diagnostiek
  - behandeling van pijn en andere problemen van lichamelijke, psychosociale en spirituele aard

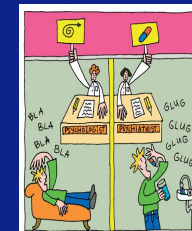
De psycholoog in de palliatieve zorg

- Vroege onderkenning
  - Screening met Oncoquest
- Uitstekende diagnostiek
  - Kennismakingsgesprekken in de kliniek
- Behandeling problemen van psychosociale en spirituele aard → evidence based interventies

De psycholoog in de palliatieve zorg

- Versterken van protectieve factoren in de omgeving van de patiënt; bv. contact met huisarts-assistent-> psychoeducatie
- Verminderen van dysfuncties bij persoonlijkheidsstoornis; relaxatietraining en bv. korte opname om tot rust te komen bij gezins-crisis
- Beperken van negatieve gevolgen van medische behandeling-> GET
- Begeleiden van de mantelzorg; bv. gesprekken belaste partner/echtscheiding -> psychoeducatie en CBT
- Bevorderen van teamgeest en communicatie; multidisciplinair PSO-team; zorgpaden, intervisie, delen van ingrijpende casuïstiek

De psycholoog in de palliatieve zorg; waarom?

- 2000 en 2015: stijging oncologie patiënten: van 366.000 naar 692.000
- Prevalentie psychologische problemen in kanker patiënten; een derde van de patiënten
- Slechte prognose en hoge ziektelast; risico depressie en aanpassingstoornis
- VU medisch centrum; 28 afdelingen met zorg en onderzoek in de oncologie; topreferente zorg / Second Opinion's/merendeel ongeneeslijk zieke patiënten
- Psycho-oncologie en palliatieve zorg; integratie van psychologische en spirituele aspecten; samenwerking met specialist palliatieve zorg

Integratie medische, psychologische & spirituele aspecten; hoe en wanneer?

Hoe?

- Specialisten team
- Palliatieve kamers
- Familiekamers

Wanneer?

- Vermoeidheid, pijn, misselijkheid etc.
- Depressie
- Familieproblematiek
- Existentiële crisis
- Rouw

Specialisten team

- Psychologische zorg en palliatieve zorg in de oncologie 2000-2008:
- PSO-team/palliatief team
- Ziekenhuisbreed
- Projecten:
  - Palliatieve kamers
  - Familiekamers
  - 'Goed verzorgd beter gevoel'
  - Gastvrouwen
  - Healing environment

Palliatieve kamers

- Palliatieve kamers; sfeervol; partner welkom: kan overnachten
- Labelen palliatieve patient:
  - geen anti-tumorbehandeling
  - complexe symptomatologie
  - zo kort als kan, zo lang als nodig
- Consult palliatief team
- Psychosociaal en levensbeschouwelijk/spiritueel
- Met dank aan sponsoren

Familiekamers Vu Medisch Centrum

- Voor familie/naasten van de patiënt; doop, huwelijken, huiswerk kinderen, verjaardagen, samen zijn bij overlijden patiënt
- Afdeling Medische Oncologie en Heelkunde en IC

Familiekamerverpleegkundigen

Met dank aan de stichting
TOfamiliekamers VUmc

Relaxation training - evidence based-

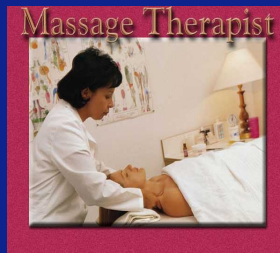
- Vermindert pijn
- Effectief bij pijnlijke en stressvolle behandelingen (CT en RT)
- Vermindert angst
- Vermindert depressie
- Vermindert distress
- Bevordert stemming
- Maatschappelijk werker en klinisch psycholoog

Massage 'Goed verzorgd, beter gevoel'

- Effectief bij chronische pijn bij patiënten met kanker (gecertificeerd masseur)
- Vermindert angst, stress, misselijkheid, slaapstoornissen, moeheid en depressie
- Vooral nog: hoofd, handen en voeten

Project 'Goed verzorgd, beter Gevoel' -> schoonheidsspecialisten

Wanneer: Casuïstiek -van psycholoog naar palliatief arts en vice versa-

- Casus: mw. D.
  - Jonge vrouw, gehuwd, 36 jaar, 2 Jonge Kinderen
  - Ongeneeslijke darmkanker
  - Persoonlijkhedenproblematiek
  - Ernstige huwelijksproblemen
  - Uit zich suïcidaal
  - Multidisciplinaire samenwerking: oncoloog, huisartsassistent, psychiater,
  - Spirituele zorg: bespreken rituelen rondom afscheid

VU medisch centrum

Casuïstiek -van psycholoog naar palliatief arts-

Mw.R.

- Jonge vrouw, 32 jaar, gehuwd, baby van 3 mnd, zorgzame partner
- Sarcoom, ongeneeslijk ziek, snelle progressie
- Depressief, vermoeid
- Opstandig over haar toekomstig sterven/afscheid

VU medisch centrum

Contact met de patiënt; 'If you do not ask, they do not tell'

- Niet per se wachten op hulpvraag, maar 'outreaching' = klinische ervaring laten spreken (Nizop-project; drempelverlagend)
- 'Normaliseren' van klachten, maar wel integraal behandelen
- 'Empowerment' voor de patiënt
- Bevorderen self management -> beter omgaan met ziekte
- Gastvrouwen oncologie
- Informatiecentrum voor patiënten met kanker

VU medisch centrum

Healing environment

VU medisch centrum

Healing environment; het welbevinden van de patiënt centraal

- **Gezonde, veilige en rustige omgeving met schone lucht, gezonde voeding en professionele zorg.**
- **Eigen ruimte voor patiënt**, die men zelf kan beïnvloeden. Instelbare lichtintensiteit en middelen die de patiënt afleiding kunnen bieden. Beschutting zodat vanuit deze privé ruimte zicht is op een lichte, heldere en overzichtelijke ruimte (www.planetree.nl).
- **Patientvoorziening**
  - Wintertuin; unieke voorziening; onderscheidend in Nederland
  - Patientvoorziening; hoge kwaliteit comfort, oriëntatie, privacy
  - Gezond assortiment eten en drinken

VUmc Cancer Center Amsterdam

Research palliatieve zorg

- Screening-gesprekken PSO-team bevorderlijk voor kwaliteit van leven van ernstig zieke patiënten (Bramsen I, van der Linden MH et al, 2008)
- Kwaliteit van leven meetinstrumenten in de palliatieve zorg (manuscript in voorbereiding; Albers, Echteld et al, 2008)
- Kwaliteit van leven interventie met de SEIQL bij palliatieve patiënten (onderzoek in voorbereiding 2008-2009)

Aanbevelingen voor de toekomst

- Levens einde interventies toevoegen aan opleiding psychologen/psychotherapeuten
- Aandacht voor begeleiding van kinderen
- Klinische expertise-interventies:
  - Tevredenheid leven
  - Wensen
  - Zingeving
  - Comfort
  - Kinderen (herinneren, contact)
  - Rouwbegeleiding
  - Thuisbezoek

